

TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU XÁC ĐỊNH GIÁ TRỊ DOANH NGHIỆP LÂM NGHIỆP TRÊN THẾ GIỚI VÀ VIỆT NAM

● LÊ THỊ CÔNG NGÂN

TÓM TẮT:

Trong những năm qua, nước ta đã tiến hành cổ phần hóa (CPH) các doanh nghiệp nhà nước trong tất cả các ngành của nền kinh tế. Trong đó, xác định giá trị doanh nghiệp hợp lý là một trong những giải pháp quan trọng để tiến hành cổ phần hóa doanh nghiệp. Việc tìm ra những phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp phù hợp với điều kiện thực tế là vấn đề tiên quyết, quyết định sự thành công của chương trình CPH doanh nghiệp nhà nước nói chung và các doanh nghiệp nông lâm nghiệp nói riêng. Kinh nghiệm và thành công của một số phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp của các nước là những bài học tốt cho việc CPH các công ty lâm nghiệp ở Việt Nam.

Từ khóa: Phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp, lâm nghiệp, cổ phần hóa doanh nghiệp lâm nghiệp, Việt Nam.

1. Mở đầu

Việc xác định giá trị doanh nghiệp nhà nước trong lĩnh vực lâm nghiệp trong những năm qua cũng như hiện nay còn gặp rất nhiều khó khăn. Cho đến nay việc xác định giá trị cho các doanh nghiệp nhà nước trong lâm nghiệp vẫn còn nhiều vướng mắc. Các doanh nghiệp trong lâm nghiệp đã tiến hành CPH thì việc xác định giá trị doanh nghiệp cũng chưa chính xác, chưa hợp lý và gây nhiều khó khăn cho quá trình cổ phần hóa. Tuy nhiên, việc nghiên cứu phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp nhà nước trong sản xuất lâm nghiệp là một vấn đề mới mẻ và còn nhiều bất cập. Vì vậy, việc nghiên cứu các phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp để đúc rút những bài học kinh nghiệm vận dụng cho các công ty lâm nghiệp của Việt Nam là hết sức quan trọng.

2. Tình hình nghiên cứu xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp trên thế giới

2.1. Ấn Độ

Tại Ấn Độ, tác giả M.Sharmeen Farooq &

Venu Thyagarajan (2014) đã hệ thống các phương pháp định giá doanh nghiệp dựa trên các phương pháp thực tế đang được áp dụng tại Ấn Độ. Các tác giả chỉ ra rằng có 9 phương pháp định giá doanh nghiệp khác nhau, bao gồm: (1) phương pháp chiết khấu dòng tiền, (2) phương pháp mô hình lợi ích kinh tế, (3) phương pháp điều chỉnh giá trị hiện tại, (4) phương pháp giá trị kinh tế gia tăng, (5) phương pháp xác định dòng tiền tự do đối với vốn chủ sở hữu, (6) phương pháp định giá theo quyền chọn, (7) phương pháp định giá tài sản ròng, (8) phương pháp định giá tương đối và (9) mô hình chiết khấu cổ tức.

Mỗi phương pháp đều có ưu nhược điểm và điều kiện áp dụng thích hợp riêng, tuy nhiên các tác giả kết luận rằng phương pháp chiết khấu dòng tiền là một trong những phương pháp có độ tin cậy và chính xác cao nhất, mặc dù cách thức tính toán phức tạp hơn so với các phương pháp còn lại.

Các tác giả cũng chỉ ra rằng các phương pháp trên đều được sử dụng trong trường hợp thiếu

thông tin trong quá trình định giá và trong thực tế chúng được áp dụng những trường hợp sau:

- Phương pháp dòng tiền tự do được sử dụng cho những công ty không tiến hành trả cổ tức nhưng vẫn cần phải định giá tính toán các chỉ tiêu.

- Trường hợp mua lại toàn bộ công ty cũng phải tính toán giá trị các tài sản.

- Mô hình chiết khấu cổ tức được sử dụng với những công ty trả cổ tức ổn định.

- Phương pháp giá trị kinh tế gia tăng có thể sử dụng trong trường hợp có thể so sánh kết quả hoạt động của doanh nghiệp qua các năm.

- Phương pháp định giá tương đối phù hợp với những doanh nghiệp bán lẻ do khó tiếp cận với báo cáo kinh doanh của những doanh nghiệp này.

2.2. Romania

Nicolae Sichigea và Dan Florentin Sichigea (2006) đã dùng phương pháp chiết khấu dòng tiền để xác định giá trị của công ty S.C. RO LEASING S.A. Craiova ở Romania. Trong nghiên cứu này các tác giả đã chỉ ra rằng lý thuyết, phương pháp luận và cách tính toán giá trị của một DN sử dụng phương pháp chiết khấu dòng tiền về cơ bản là lý thuyết để xác định hiệu quả kinh tế của đầu tư, và đặc biệt sự tính toán kinh tế và tài chính sẽ hưởng và việc đánh giá tính khả thi của một dự án đầu tư.

Trong trường hợp xác định giá trị của Công ty S.C. RO LEASING S.A. Craiova, các tác giả đã đề xuất các bước định giá bao gồm: dự báo dòng tiền có khả năng của các cổ đông trong giai đoạn 2004-2008, xác định tỷ lệ chiết khấu, dự báo giá trị vào cuối năm 2008, và xác định giá trị trên mỗi cổ phiếu.

Các tác giả cũng kết luận rằng phương pháp chiết khấu dòng tiền rất phức tạp, bởi vì thực tế phương pháp này phải dựa vào một vài yếu tố mà chúng ta phải đánh giá, vì vậy theo quan điểm chủ quan phương pháp này đóng vai trò rất quan trọng.

2.3. Trung Quốc

Trong một thời gian dài, các lâm trường quốc doanh của Trung Quốc thực hiện chế độ sở hữu tập thể. Các lâm trường quốc doanh thực hiện đồng thời cả việc quản lý phát triển và sản xuất kinh doanh rừng. Do vậy, việc đa dạng hóa các hình thức sở hữu là một đòi hỏi khách quan trong thực tế. Trong các lâm trường quốc doanh trước đây, vai trò chủ sở hữu của người công nhân và của nhà nước đều không rõ ràng, vai trò và trách nhiệm kinh tế của người chủ doanh nghiệp và người công nhân với nhà nước do đó không bị ràng buộc rõ

ràng. Việc đổi mới trong các lâm trường ở Trung Quốc được thực hiện trên 3 cơ sở sau:

Thứ 1: Các cơ sở kinh doanh lâm nghiệp cần được tổ chức và quản lý theo luật công ty, tức chúng hoạt động như những công ty trong các ngành nghề khác;

Thứ 2: Việc kinh doanh lâm nghiệp phải lấy cơ sở là các hộ gia đình công nhân tư chủ kinh doanh. Các hộ gia đình phải là một bộ phận cấu thành quan trọng của các tổ chức kinh doanh lâm nghiệp;

Thứ 3: Thực hiện chế độ sở hữu theo hình thức cổ phần, trong đó các hộ công nhân đóng góp cổ phần là kỹ thuật, vốn và quyền sử dụng đất của họ.

Ngoài ra, việc cải cách các doanh nghiệp lâm nghiệp theo hướng CPH cần chú ý với quyền sở hữu đất lâm nghiệp không được biến thành tài sản để đóng góp cổ phần mà chỉ có quyền sử dụng đất lâm nghiệp mới được biến thành giá trị đóng cổ phần mà thôi. Các công ty cổ phần lâm nghiệp được quản lý và hoạt động dưới hình thức công ty trách nhiệm hữu hạn. Các phương pháp tính toán và xác định giá trị doanh nghiệp đặc biệt là giá trị rừng và giá trị đất chủ yếu bằng hình thức đấu thầu, giá trị tài sản đất đai là giá trị quyền sử dụng.

3. Tình hình nghiên cứu về xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp trong nước

Năm 2004, Luận văn “Các phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp phục vụ công tác CPH và chuyển giao doanh nghiệp” của tác giả Mai Vũ Thảo đã chỉ ra những hạn chế trong hoạt động xây dựng phương pháp định giá doanh nghiệp ở Việt Nam tại thời điểm nghiên cứu. Một trong những hạn chế đó là phương pháp định giá chưa chính xác và không bao phủ hết được các loại hình doanh nghiệp với các đặc điểm và lĩnh vực hoạt động khác nhau, nhiều tài sản có vai trò quan trọng như giá trị thương hiệu và nguồn nhân lực còn chưa được tính toán đầy đủ, do đó tình chính xác bị ảnh hưởng lớn. Thêm vào đó hệ thống thông tin về thị trường chưa chính xác và thiếu đội ngũ chuyên gia định giá cũng ảnh hưởng lớn tới hoạt động định giá doanh nghiệp.

Năm 2007, trong khuôn khổ đề tài của tác giả Phạm Văn Điền đã nghiên cứu: “Nghiên cứu xác định giá trị rừng sản xuất là rừng tự nhiên”. Việc nghiên cứu tính toán xác định giá trị rừng sản xuất là rừng tự nhiên, đưa vào “tổng giá trị kinh tế của rừng”, được tham chiếu với giá trị quyền sử dụng rừng trong khuôn khổ pháp lý quản lý rừng của Việt Nam và trong các mối quan hệ như: giao rừng,

cho thuê rừng, tính thuế và lệ phí, chuyển đổi mục đích sử dụng, đền bù khi thu hồi rừng và đền bù rừng do các hành vi phá hoại rừng theo Luật Bảo vệ và Phát triển rừng là hết sức cần thiết và quan trọng. Nghiên cứu và đưa ra được một số phương pháp và các chỉ tiêu để định giá trị cho các loại rừng tự nhiên ở Việt Nam. Kết quả nghiên cứu của đề tài là cơ sở quan trọng cho việc xác định giá trị các công ty lâm nghiệp có rừng sản xuất là rừng trồng và rừng tự nhiên.

Năm 2008, Vũ Tấn Phương đã nghiên cứu đề tài: “Nghiên cứu định giá rừng ở Việt Nam”, đề tài đã giải quyết được những vấn đề như sau:

- Hệ thống hóa cơ sở lý luận cho việc xây dựng nguyên tắc và phương pháp định giá rừng ở Việt Nam. Việc định giá rừng đã được xem xét trên cơ sở đánh giá tổng giá trị kinh tế của rừng, hệ thống phương pháp luận quốc tế, quan niệm về giá trị rừng và khung pháp lý về quản lý rừng ở Việt Nam. Theo đó, các nguyên tắc và phương pháp xác định giá các loại rừng được đề xuất áp dụng trong việc định giá rừng ở Việt Nam.

- Các phương pháp được áp dụng và sử dụng trong tính toán xác định giá tài sản lâm sản, giá trị sử dụng trực tiếp (gỗ, củi) và giá trị môi trường (bảo vệ đất, điều tiết nước, cảnh quan, hấp thụ các bon) cho các loại rừng nghiên cứu. Trên cơ sở đó, các phương pháp định giá phù hợp được lựa chọn và các bước tiến hành định giá rừng theo từng phương pháp được xây dựng.

Năm 2010-2011, tác giả Trần Hữu Đào đã nghiên cứu đề tài cấp Bộ:

“Nghiên cứu cơ sở lý luận và thực tiễn về CPH công ty lâm nghiệp”. Nghiên cứu đã chỉ rõ quá trình CPH các doanh nghiệp nhà nước trong lâm nghiệp đã thực hiện từ năm 1990 đến nay nhưng kết quả đạt được chưa nhiều, chủ yếu mới thực hiện được ở Công ty Giống lâm nghiệp Trung ương và Tổng công ty Lâm nghiệp Việt Nam. Các doanh nghiệp tiến hành CPH chủ yếu tập trung vào các loại hình doanh nghiệp chế biến lâm sản, xây dựng, giống lâm nghiệp... Còn các công ty lâm nghiệp sản xuất kinh doanh rừng trồng và rừng tự nhiên chưa có công ty nào thực hiện phương án CPH. Hơn nữa, nguyên tắc và phương pháp xác định giá trị quyền sử dụng rừng các loại được cụ thể hóa trong Nghị định số 48/2007/NĐ-CP và Thông tư hướng dẫn số 65/2008/TTLT nhưng đến nay cũng chưa có doanh nghiệp nào áp dụng vì

phức tạp và khó tính toán cho nên cần có những nghiên cứu sửa đổi cho phù hợp với thực tế hơn.

Có rất nhiều phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp. Mỗi phương pháp đều có ưu nhược điểm và điều kiện áp dụng thích hợp riêng. Ở Việt Nam hiện nay có 2 phương pháp chính để xác định giá trị doanh nghiệp, đó là phương pháp tài sản và phương pháp dòng tiền chiết khấu.

Phương pháp dòng tiền chiết khấu: Phương pháp này chỉ có thể áp dụng thành công khi một doanh nghiệp hoạt động trong một môi trường ổn định và trong một vòng đời trường thành. Trong một môi trường năng động và trong thời kỳ khai trương một chi nhánh mới của doanh nghiệp thì không thể dự đoán được doanh thu tiềm năng hoặc dòng tiền nhân đôi. Hầu hết các doanh nghiệp đều bị thua lỗ trong năm đầu tiên của quá trình hoạt động sản xuất kinh doanh, vì vậy dòng tiền của các doanh nghiệp này thì không có triển vọng.

Phương pháp tài sản: Là phương pháp xác định giá trị của một doanh nghiệp dựa trên cơ sở giá trị thực tế của toàn bộ tài sản hữu hình, vô hình của doanh nghiệp tại thời điểm định giá. Giá trị thực tế của doanh nghiệp là giá trị toàn bộ tài sản hiện có của doanh nghiệp tại thời điểm xác định có tính đến khả năng sinh lời của doanh nghiệp mà người mua, người bán đều chấp nhận được.

Tuy nhiên, với điều kiện tình hình phát triển kinh tế và môi trường kinh doanh của Việt Nam hiện nay thì phương pháp tài sản là phù hợp hơn cả, còn phương pháp dòng tiền chiết khấu chủ yếu sử dụng để tính toán một số chỉ tiêu trong giá trị doanh nghiệp, đặc biệt là giá trị rừng và đất lâm nghiệp.

4. Kết luận

Như vậy, xác định giá trị doanh nghiệp là một công việc quan trọng và hết sức cần thiết đối với các doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp CPH hoặc đổi mới kinh doanh. Hiện tại có rất nhiều các phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp như: phương pháp tài sản, phương pháp dòng tiền chiết khấu, phương pháp hệ số nhân, phương pháp dựa vào giá trị gia tăng kinh tế. Tùy vào đặc điểm của mỗi quốc gia mà các phương pháp này được sử dụng theo các cách khác nhau. Các nghiên cứu về phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp của các nước là bài học kinh nghiệm tối cho nghiên cứu về xác định giá trị doanh nghiệp lâm nghiệp ở Việt Nam ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Chính phủ (2007), Nghị định Chính phủ số 109/2007/NĐ-CP về việc chuyển doanh nghiệp 100% vốn nhà nước thành công ty cổ phần.
2. Chính phủ (2011), Nghị định Chính phủ số 59/2011/NĐ-CP về việc chuyển doanh nghiệp 100% vốn nhà nước thành công ty cổ phần.
3. Mai Vũ Thảo (2004), Các phương pháp xác giá trị doanh nghiệp phục vụ công tác cổ phần hóa và chuyển giao doanh nghiệp, Đề tài luận văn thạc sĩ.
4. Trần Hữu Đào (2012), Nghiên cứu cơ sở lý luận và thực tiễn về cổ phần hóa công ty lâm nghiệp, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp bộ, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn.
5. Trần Hữu Đào (2013), Cổ phần hóa công ty lâm nghiệp ở Việt Nam, Sách chuyên khảo, Nhà Xuất bản Nông nghiệp, Hà Nội.

Ngày nhận bài: 13/5/2019

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 23/5/2019

Ngày chấp nhận đăng bài: 3/6/2019

Thông tin tác giả:

ThS. LÊ THỊ CÔNG NGÂN

Trưởng Đại học Lâm nghiệp

THE ENTERPRISE VALUATING METHODS FOR FORESTRY ENTERPRISES IN THE WORLD AND IN VIETNAM

● Master. **LE THI CONG NGAN**

Vietnam National University of Forestry

ABSTRACT:

Over the years, Vietnam has equitized state-owned enterprises in all economic fields. Determining reasonable value plays a key role in successfully equitizing these enterprises. It is important to find out effective enterprise valuation methods which are in accordance with actual conditions to successfully equitizing state-owned enterprises in general and agro-forestry enterprises in particular. The experience and success of a number of countries in valuating their forestry enterprises are good lessons for the equitization of forestry companies in Vietnam.

Keywords: Enterprise valuation method, forestry, equitization of forestry enterprises, Vietnam.